

(/)

🏠 (/)

> USA - Nord- og Sydamerika (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Danske amerikanere

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/rejsen-mod-syd>)

Danske amerikanere

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 2271

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>, Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/danske-amerikanere&title=))

Jørn Brøndal

Danske amerikanere

100 danmarkshistorier. Aarhus Universitetsforlag. 100 sider. 100 kr.

Af Brian Traantoft Rasmussen

Lad det være sagt med det samme – jeg overraskes til stadighed over, hvor meget velformidlet viden de udvalgte forskere i serien "100 danmarkshistorier" formår at præsentere på så begrænset et antal anslag, hvor der vel at mærke også levnes spalteplass til velvalgte, interessante illustrationer. Og Jørn Brøndal, professor og leder af Center for Amerikanske Studier ved Syddansk Universitet, er ingen undtagelse.

På de 100 sider kommer vi vidt omkring i en spændende periode af verdenshistorien, hvor moderne teknologiske landvindinger, forbedrede kommunikationsveje og skiftende politiske og økonomiske systemer medførte globale migrationsbølger i en hidtil ukendt størrelsesorden, der på mange måder udfordrede og forandrede både sociale, kulturelle og politiske spilleregler og strukturer i hjemlandene i almindelighed og USA i særdeleshed. For immigranterne havde andet og mere end kun drømme og store forventninger med i kufferten over Atlanten – de medbragte også traditioner og skikke fra hjemegnen, religiøse og ideologiske forståelser og grundlæggende ideer omkring det at være fx hollænder, irer eller dansker i et fremmed land.

Mellem 1820 og 1930 registrerede USA's indvandringsmyndigheder 38 millioner indvandrere fra hele verden. Majoriteten, omkring 32 millioner, havde europæiske rødder, og talte blandt andre 5,9 millioner tyskere, 4,6 millioner italienere, et tilsvarende antal irer og 3,3 millioner russere, for blot at nævne nogle af de største migrantgrupper. Der var dog også en udpræget indvandring fra Skandinavien, hvor 1,2 millioner svenskere, 840.000 nordmænd og 336.000 danskere i samme periode søgte lykken og en bedre tilværelse i mulighedernes land mod vest. Det er fortællingen om disse danskere og deres efterkommere, om transatlantiske drømme, om danskhed og multikulturelle migrantmiljøer, som Jørn Brøndal behandler på informativ og meget dygtig vis i nærværende værk.

Drømmen om USA

Ifølge Brøndal var økonomiske kalkuler hovedårsagen til, at sammenlagt 322.000 danskere migrerede til USA i perioden 1868-1930. For trods tiltagende moderniseringsprocesser på landet og i byen og en økonomisk udvikling, der i perioden 1870-1913 rangerede Danmark som Europas næsthøjeste målt på væksten i bruttonationalproduktet pr. indbygger, kunne den solide økonomi ikke holde trit med befolkningstilvæksten og den generelle mangel på uopdyrket jord. Flere og flere tilhørte efterhånden by- eller landproletariatet, arbejdsløsheden steg mens lønningerne faldt og social dumping truede mange familier på deres levebrød og hele eksistensgrundlag.

For mange af disse var drømmen om en ny begyndelse i USA både tiltrækkende og nærliggende. Reklamer for Homesteadloven fra 1862, der tilbød nybyggere gratis jord i vest, lokkede gevaldigt, og det samme gjorde tilbuddet om valgfrie jordlodder igennem jernbaneselskaberne, de generelt bedre lønninger og de langt større beskæftigelsesmuligheder. Samtidigt havde USA i de seneste årtier bevæget sig tættere og tættere på Danmark - En grundlæggende effektivisering af infrastrukturen med både dampskibsselskaber og jernbanesystemer havde mindsket transporttiden betragteligt, ofte fra flere måneder til enkelte uger, og i 1879-1880 oprettede den entreprenante C.F. Tietgen endda Dampskibsselskabet Thingvalla, der sejlede direkte mellem København og New York.

Rejsen havde aldrig været lettere og informationsnetværket tættere. Det velfungerende postsystem spredte familiære budskaber om vellykkede overfarter og bosættelser, agitatorer rejste omkring og spredte gyldne nyheder om mulighedernes land og forfattere og rejsejournalister fodrede den støt stigende danske læserskare med glødende, optimistiske beretninger fra den nye verden.

Og det virkede.

Socialisme, mormonisme og samfundschikane

Der var dog også andet end udelukkende økonomiske beregninger på spil i folks overvejelser omkring immigration til USA. Således emigrerede nogle, om end begrænset i antal, på baggrund af politiske visioner. Blandt andet profeterede socialdemokratiets stiftere, Louis Pio og Poul Geleff, om et fremtidigt USA, der bestod af socialistiske, frie stater, hvor alle arbejdere og politiske og religiøse fritænkere fra hele Skandinavien kunne leve i samdrægtighed og politisk lighed, inden omstyrningen af "Tyranniet i Europa" kunne tage sin begyndelse. Planerne grundstødte dog hurtigt og det delvist forårsaget af Pios og Geleffs snarlige deroute på den politiske scene, og at Louis Pio selv immigrerede til USA efter aftale med det danske politi ændrede ikke meget på situationen.

En langt mere omfattende emigrationsbølge inden for det politiske spektrum udgjorde derimod de etnisk danske nordslesvigere, der efter nederlaget i 1864 valgte at immigrere til USA for at undgå staten og lokalsamfundets omfattende chikane og den, i hvert fald indtil 1872, store risiko for at blive indrulleret i en treårig værnepligt i den tyske hær.

Atter andre valgte at immigrere til USA af religiøse årsager. Således fik både baptismen og mormonismen et solidt tag i religiøst søgende i Danmark og indtil 1904 immigrerede alene knap 17.000 danske mormon-konvertitter til USA, de fleste til mormonstaten Utah.

Drømmenes land

I den tidlige periode, i 1870'erne og 1880'erne, udgjorde familierne ca. 40% af de udvandrende, men generelt betragtet over hele perioden var langt størstedelen af de emigrerende ugifte, unge mænd fra samfundets nedre sociale lag, fx landarbejdere eller arbejdsløse håndværkere, omend mange kvinder fra samme omstændigheder tilsvarende søgte lykken "Over There". Og langt de fleste disse migranter søgte ligesom andre skandinaver mod de 12 stater, der udgjorde Midtvesten, og de få danskere der ikke valgte denne destination, tog for størstedelens vedkommende til Utah, Californien eller metropolen New York. I sidstnævnte kunne man endog indlogere sig på hoteller som "Danmark" eller "Dannevirke", handle hos danske apotekere, boghandlere og snedkere og begå sig i samme skandinaverkvarter på dansk alene.

Modsat migranter fra fx Sverige, Norge og Tyskland, spredte de danske nybyggere sig dog generelt betragtet mere ud over det multikulturelle landskab, hvor både hollændere, tyskere, irere og briter m.fl. blev de nye naboer, og de var mindre tilbøjelige til at forsamles i isolerede etniske dansker-enklaver. Denne tendens blev ofte beklaget af de dansk-amerikanske migranter, der ønskede at oprette rene danske kolonier med særlige etniske institutioner, fx højskoler og kirker.

Og netop kirkesamfundene og kampen mellem grundtvigianismen og Indre Mission medførte årelange debatter og teologiske skænderier omkring definitionen på danskhed i det nye land. Hvor grundtvigianerne særligt fremhævede det danske sprogs betydning, fokuserede Indre Mission mere på at frelse de danske sjæle, som de frygtede blev fristet over evne af konkurrerende amerikanske religiøse tilbud. Begge retninger anlagde egne kolonier med danskklingende navne og grundlagde en række institutioner, fx forsamlingshuse, kirker, højskoler, præsteskolers og trykkerier, der skulle sikre den danske kultur og cementere den rigtige religiøse opfattelse. Begge retninger blev dog også udfordret af dansk-amerikanske loger, der på samme vis appellerede til de dansk-amerikanske migranternes etniske og kulturelle rødder. Således havde fx Det danske Brodersamfund i perioden 1900-1910 ligeså mange medlemmer som de to kirkesamfund.

I det hele taget var de dansk-amerikanske migrantsamfund en blandet forsamling af forskellige forståelser af identitet, danskhed og kulturelle tilhørsforhold. Nogle ønskede at oprette, med nutidens sprogbrug, deciderede parallelsamfund, hvor dansk kultur, dansk sprog og danske "værdier" var toneangivende, mens andre i højere grad abonnerede på ideer om integration eller direkte assimilation i det amerikanske samfund, mens atter andre var fortalere for, at dansk og amerikansk identitet sagtens kunne sameksistere i en form for fleksibel bindestregskultur. Ofte fandt de forskellige

forståelser klangbund i både kirkerne, logerne og uddannelsesinstitutionerne men også i den dansksprogede og skandinaviske presse, der på sit højdepunkt i 1910 talte omkring 128 forskellige, samtidige udgivelser.

Trods disse interne diskussioner i migrantsamfundene omkring tilhørsforholdet til det nye land, og de til tider udfordrende økonomiske og menneskelige vilkår i de barske omgivelser, var dansk-amerikanerne grundet deres hvide hud og protestantiske baggrund dog helt overordnet bedre stillet i det amerikanske samfund end fx østeuropæere, sydeuropæere, kinesere, afroamerikanere og indianere, der alle var placeret under danskerne i tidens racehierarkiske tankemønstre. Denne heldige placering for danskerne muliggjorde ifølge Jørn Brøndal, at dansk-amerikanerne automatisk nød en større accept fra det omkringliggende samfund end mange andre grupperinger, hvorfor de lettere kunne udleve deres dansk-amerikanske drømme.

Som årene gik blev masseimmigrationen til USA imidlertid i stigende grad betragtet som problematisk af den amerikanske regering og diskussioner omkring USA som en smeltedigel, et begreb Jørn Brøndal overraskende påviser blev formuleret langt tidligere end hidtil antaget af den danske præst Holger Rosenstand, blev omdrejningspunktet for diskussioner omkring multikulturalistisk pluralisme. Disse diskussioner affødte en lang række af restriktive immigrationslovgivninger samt nye skrift- og sprogkrav, der også var møntet på at begrænse antallet af nye danske migranter og yderligere assimilere allerede fastboende dansk-amerikanere. I perioden 1900-1930 ophørte den danske immigration til USA gradvist, først grundet bedre økonomiske forhold i Danmark, senere forårsaget af de ovenstående politiske tiltag, og med tiden svækkedes brugen af det danske sprog i de dansk-amerikanske migrantsamfund.

Forbindelse til Danmark forblev og forbliver dog fortsat forsøgt fastholdt, blandt andet via det dansk-amerikanske migrantmuseum Museum of Danish America i kolonien Elk Horn, Iowa, i danskerbyen Solvangen, Californien, og under den årlige fest i Rebild Bakker, hvor de historiske dansk-amerikanske forbindelser fejres. Men også igennem et flot, lille værk som dette, hvor Jørn Brøndal i sit fokus på kulturmøder formidler en del af den danske immigrationshistorie til USA, som ofte har været overset inden for forskningen. Hermed tilbyder Brøndal et transnationalt perspektiv, der for denne anmelder at se, dygtigt bidrager til at opkvalificere væsentlige både historiske og nutidige diskussioner omkring danskhed, migration, flygtninge, identitetskonstruktion, integration og pluralisme.

Og jeg kan derfor kun erklære mig fuldkommen enig med Brøndal i, at en fortælling som nærværende er mere aktuell end nogensinde før.

[Historie-online.dk, den 10. juni 2020]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/rejsen-mod-syd>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/helvede-og-andre-destinationer>) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/1968-aaret-der-rystede-verden>) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/usa-nord-og-sydamerika/det-sorter-usa-fra-uafhaengighedserklaeringen-til-barack-obama>)